

29 november—4 december

Debatter m. m.

	Sid.
Onsdagen den 4 december	
Svar på interpellation av herr Franzén ang. användningen av fonden för supplementär jordbrukskredit	5
Svar på fråga av herr Persson, Helmer, ang. stabilisering av sysselsättningen vid Statens skogsindustriers anläggning i Töre	6
Svar på interpellation av herr Werner om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet	9
Flyttningen av hylsverkstaden i Karlskrona	17
Vissa frågor rörande åldringsvården	23
Åtgärder för Aktiebolaget Radiotjänsts förstatligande	25
Interpellationer:	
av herr Edström om utredning ang. trafikolyckan vid Haga norra grindar	26
av herr Lundström om effektivare trafikundervisning i skolorna m. m.	27
av herr Sundin ang. inrättande av en fast teaterscen i Norrland	29

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 4 december		Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 167, ang. statsbidraget till Svenska turisttrafikförbundet	17	17
— nr 168, ang. flyttningen av hylsverkstaden i Karlskrona	17	17
— nr 169, ang. statsrevisorernas berättelse rörande de vetenskapliga högskolorna i Stockholm och Göteborg m. m.	23	23
— nr 170, ang. vissa frågor rörande åldringsvården	23	23
— nr 171, ang. statsbidrag till kommun för anordnande av vägbe- lysning	25	25
— nr 172, ang. åtgärder för Aktiebolaget Radiotjänsts förstatligan- de	25	25

Fredagen den 29 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Åberopande bilagda läkarintyg får jag härmed vördsamt hemställa om ledighet från riksdagsarbetet tills vidare.

Borås den 27 november 1957

Anders Johansson

Riksdagsman *Anders Johansson*, Kråkered, Borås, är på grund av akut struphuvudinflammation tills vidare oförmögen att delta i riksdagsarbetet.

Borås den 27 november 1957

Folke Söderberg

Lasarettsläkare

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, varunder herr Johansson, Anders, på grund av den i läkarintyget angivna sjukdomen vore oförmögen att delta i riksdagsarbetet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare herr *Elmgren* för tiden den 2—den 10 instundande december för deltagande i sammanträden i Paris och Rom med Europarådets permanenta respektive juridiska kommitté.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 376, till Konungen i anledning av väckt motion om viss utredning av Emåns nederbördsområde.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 377, till Konungen i anledning av

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utlämning för brott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Ohlons* motion nr 564.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 193, angående godkännande av tilläggsprotokoll nr 9 till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion; och

nr 194, angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1957 års skörd.

Anmäldes och bordlades en av herr *Bergh, Ragnar*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad motion, nr 565, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 1 december 1950 (nr 599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 167, i anledning av väckt motion i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till Svenska turisttrafikförbundet;

nr 168, i anledning av väckta motioner om inställande av eller uppskov med tidigare beslutad flyttning av hylsverkstaden vid örlogsvarvet i Karlskrona;

nr 169, i anledning av riksdagens år 1956 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning i vad berättelsen avser de vetenskapliga högskolorna i Stockholm och Göteborg samt farmaceutiska institutets lokalfråga;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande åldringsvården jämte i ämnet väckta motioner;

nr 171, i anledning av väckta motioner angående bidrag av automobilskattemedel till kommun för anordnande av vägbelysning; och

nr 172, i anledning av väckta motioner om åtgärder för Aktiebolaget Radiotjänsts förstatligande.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.04.

In fidem
G. H. Berggren

Tisdagen den 3 december

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidne november.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg får undertecknad vördsamt anhålla om iedighet från riksdagsarbetet under tiden 2—21 december 1957.

Sjuntorp den 2/12 1957

Otto Niklasson

Att riksdagsmannen *Otto Niklasson* på grund av hjärtsjukdom är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet fr. o. m. den 30/11 1957 och under tre veckor framåt intygas härmed.

Vänernborg den 30/11 1957

Albert Grönberg

Lasarettsläkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av sjukgymnastutbildningen m. m.;

nr 379, i anledning av väckta motioner angående tillskapande av en fond att användas för kulturellt samarbete mellan Sverige och Finland;

nr 380, i anledning av väckta motioner om viss ändring i gällande regler för återkrav i vissa fall av beviljade statsbi-

drag för uppförande eller inrättande av sjukvårdsanläggning; och

nr 381, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vattenvårdens organisation m. m. jämte i ämnet väckt motion.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 193, angående godkännande av tilläggsprotokoll nr 9 till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 194, angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1957 års skörd.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Bergh, Ragnar*, väckta motionen nr 565.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 167—172.

Anmäldes och bordlades en av herr *Edström* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 566, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en medicinsk högskola i Umeå.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.03.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 4 december

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Ang. användningen av fonden för supplementär jordbrukskredit

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet NETZEN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Franzéns interpellation angående användningen av fonden för supplementär jordbrukskredit, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Franzén våren 1957 frågat dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, *dels* om denne observerat, att vid beviljandet av lån ur fonden för supplementär jordbrukskredit alltför stränga krav ställts på säkerhet och alltför höga räntesatser tillämpats, vilket medfört en restriktivitet vid lånebeviljandet, som är ägnad att motverka riksdagsbeslutets syfte, *dels* i hur stor utsträckning de av riksdagen till nämnda lånefond anvisade medlen å 50 miljoner kronor med hänsyn härtill kunnat utnyttjas.

Över frågorna har fullmäktige i riksbanken beretts tillfälle att yttra sig. Med anledning därav har fullmäktige anfört i huvudsak följande.

Vad kravet på säkerhet beträffar framhåller fullmäktige, att de bestämmelser, som utfärdats till ledning för riksbankens kontor, i överensstämmelse med statsmakternas intentioner innebär, att betryggande bankmässig säkerhet skall ställas. Det ankommer på styrelsen för varje kontor, vari som regel ingår någon i jordbruksfrågor sakkunnig person, att bedöma säkerhetens kvalitet i de enskilda fallen. Dessutom upprätthålles intim kontakt mellan riksbankens huvudkontor och de olika avdelningskontoren i syfte att uppnå enhetliga grunder vid tillämpningen av de för utlåningen gäl-

lande bestämmelserna. Räntesättningen har, också i överensstämmelse med föreskrifterna i Kungl. Maj:ts kungörelse i ämnet, utformats med ledning av de räntesatser, som annonserats av affärsbankerna, varjämte jämförelse gjorts med de räntor, som tillämpas inom jordbrukskasserörelsen. Det framhålles, att riksbankens räntesatser i varje fall icke är högre än motsvarande räntor hos affärsbankerna. Föreskrifterna om lånets löptider har bestämts med ledning dels av att de enligt riksdagens beslut får uppgå till högst 10 år, vilket måste tolkas så, att löptiderna skall kunna variera från en eller annan månad upp till 10 år, dels av att lånen skall avse driftskredit, vilket av naturliga skäl måste anses innebära, att de i princip skall vara relativt kortfristiga.

Att de nu tillämpade reglerna leder till en viss begränsning i ansökningarna om lån till fonden är självklart. Men det måste framhållas, att detta är en effekt av de regler för låneverksamheten, som statsmakterna själva förordat och som även fullmäktige finner vara väl avvägda med hänsyn till fondens syfte. Det är uppenbart, att låneansökningarna skulle ha blivit betydligt flera om samma föreskrifter gällt som t. ex. beträffande stödlånen för jordbrukare, d. v. s. om ringa eller ingen säkerhet krävts och om räntan satts lägre än på marknaden. Men under sådana förhållanden skulle låneverksamheten ha fått just den subventionskaraktär, som man både i propositionen 1956:200 och jordbruksutskottets utlåtande 1956:44 uttryckligen framhållit, att den icke skulle ha.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser sig fullmäktige kunna hävda, att de bestämmelser, som utfärdats till ledning för riksbankens kontor rörande lån ur fonden för supplementär jordbrukskredit, ävensom tillämpningen av dessa bestämmelser står i god överensstämmelse med statsmakternas intentioner med

Ang. stabilisering av sysselsättningen vid fonden. Även enligt min uppfattning överensstämmer riksbankens handhavande av dessa krediter med riksdagens beslut beträffande dem.

Vad gäller frågan om hur fonden utnyttjas, må nämnas, att under tiden till och med den 20 november 1957 1 485 ansökningar gällande ett sammanlagt belopp av 9 452 970 kronor inkommit till riksbankens avdelningskontor. Av dessa har slutbehandlats 1 459 ansökningar om 9 272 570 kronor. Det beviljade antalet lån uppgår till 1 036 stycken till ett sammanlagt belopp av 6 097 406 kronor.

Med det anförda anser jag mig ha besvarat herr Franzéns interpellation.

Herr FRANZEN (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min interpellation. Jordbruket har ju under senare tid haft svåra kreditbekymmer. Detsamma gäller trädgårdsnäringen. När riksdagen fattade beslut om de 50 miljoner kronorna till supplementär jordbrukskredit, var avsikten den, att man genom dessa åtgärder av engångsnatur skulle söka öka möjligheterna för de enskilda utövarna av jordbruks- och trädgårdsnäring att erhålla krediter. Då det sedan visade sig, att den nya fonden inte fick den avsedda betydelsen, framställde jag min interpellation i våras.

Av jordbruksministerns svar framgår, att riksbanksfullmäktige anser, att såväl bestämmelserna för den supplementära jordbrukskrediten som tillämpningen stått i god överensstämmelse med statsmakternas intentioner med fonden. Statsrådet förklarade sig också vara av den uppfattningen, att riksbankens handhavande av dessa krediter överensstämde med riksdagens beslut. Det är inte av intresse att i detta läge ta upp någon diskussion om dessa saker, ty den supplementära jordbrukskrediten är ju snart ett avslutat kapitel. I proposition nr 184 till höstriksdagen har jordbruksministern nämligen föreslagit, att de odisponerade medlen i fonden i stället skall få tas i anspråk för stödlånegivning till

Statens skogsindustriers anläggning i Töre dem, som drabbats av betydande skördeskador. Och med all sannolikhet kommer detta förslag att bifallas av riksdagen.

Jag vill emellertid ändå göra den anmärkningen, att den långivning, som kommit till stånd från fonden för supplementär jordbrukskredit, väl knappast kan sägas ha överensstämde med statsmakternas intentioner med fonden. Avsikten var, att jordbrukare och trädgårdsodlare verkligen skulle få en välbehövlig hjälp i sin svåra kredit-situation. Med den stora kreditbrist, som kännetecknar dessa näringsgrenar, synes det mig inte vara ett resultat i överensstämmelse med statsmakternas intentioner, när endast cirka 9 miljoner av de 50 miljonerna verkligen kunnat utlämnas som lån. Man kan inte komma ifrån att kreditfrågan för jordbruks- och trädgårdsnäring fortfarande är lika besvärlig som förut. Detta gäller för närvarande för övrigt inte minst i fråga om de långfristiga krediterna — en fråga som jag tagit upp i en interpellation i höst.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. stabilisering av sysselsättningen vid Statens skogsindustriers anläggning i Töre

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Persson, Helmer*, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet framställt följande fråga: »Vilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga för att öka och stabilisera sysselsättningen vid Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggning i Töre?»

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet LANGE, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Helmer Perssons berörda fråga, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Helmer Persson har frågat vilka åtgärder regeringen ämnar vidtaga för att öka och stabilisera sysselsättningen vid Aktiebolaget Statens skogsindustriers anläggning i Töre.

Ang. stabilisering av sysselsättningen vid Statens skogsindustriers anläggning i Töre

Till svar får jag meddela, att Aktiebolaget Statens skogsindustrier efter förvärvet av Törefors aktiebolag nedlagt i runt tal en miljon kronor i underhåll och upprustning av såganläggningen samt i en ny timmersorteringsanläggning. Man har anledning hoppas, att när upprustnings- och rationaliseringsarbetet slutförts, sysselsättningen vid sågverket skall stabiliseras. Driften är dock självfallet beroende av tillgången på sågtimmer, och därvid måste hänsyn tas även till sågtimmerförsörjningen vid bolagets övriga anläggningar i Norrbotten och Västerbotten.

Beträffande förutsättningarna för en utvidgning av verksamheten vid Törefors i det statliga bolagets regi har vissa utredningar verkställt men ännu inte lämnat något positivt resultat. Det är därför inte f. n. möjligt att göra något uttalande i detta spörsmål.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för det svar som jag här erhållit på min enkla fråga. Jag måste emellertid säga att jag inte är tillfredsställd med svaret, ty det ger ju belägg för att egentligen ingenting har inträffat i Töre, som är ägnat att skapa bättre förhållanden och bättre sysselsättning. Jag tycker nog, att innehållet i svaret är otillfredsställande också i den bemärkelsen, att man ser alltför ensidigt på denna fråga, nämligen att tillgången på sågtimmer är helt avgörande för möjligheterna att skapa bättre sysselsättning vid Statens skogsindustriers anläggningar i Törefors.

Riksdagen besökte Törefors 1953 och såg då, hur långt förfallet hade gått inom dessa industrianläggningar. Törefors' industrier har ju under årtiondenas lopp genomlevt åtskilliga konkurser. De har rustats upp flera gånger men har lika många gånger fått förfalla. Sågverket och wallboardfabriken sysselsatte före den sista stora kraschen 300 man. Sedan Statens skogsindustrier måst övertaga anläggningarna i

Törefors, har däri nedlagts cirka 1 miljon kronor, men jag hävdar att trots att ASSI nu äger Törefors, så får praktiskt taget allting förfalla. Taken och väggarna till virkesmagasinen ramlar sönder och samman, bland annat därför att man inte skottar snön från taken. Mycket tyder på att kursen egentligen lagts så, att man inte tänker modernisera dessa industrier. Det bör tilläggas att wallboardfabrikens byggnad ännu finns kvar men förfaller. I denna fabrik, som hade en årsproduktion på 8 000 ton, finns ännu maskinerna — och det är bra maskiner — kvar.

För närvarande kör man sågverket med enkelskift; 30 man har nyligen fått varsel om permitteringar. 13 procent av Töre kommuns invånare är folkpensionärer och 13 procent är understödstagare. Det säger åtskilligt om tillståndet i denna kommun. Järnmanufakturindustrin Töreverken har tillkommit avsedd att sysselsätta 50 man, men i verkligheten finns där bara 15 anställda, och företaget har trätt i likvidation. Underhandlingar pågår för närvarande med staten om lån för att företaget skall kunna fortsätta driften.

Vad bör man nu göra för att utveckla träindustrin i Törefors? Skall det över huvud taget finnas någon dylik industri i Töre? Man måste någon gång ge besked på den punkten. Nuvarande tillstånd kan ju inte få bestå hur länge som helst. Man kan inte hur länge som helst driva ett gammalt ruckel till sågverk. Något nytt och bättre måste ju komma till stånd. Men enligt min mening kan man inte behandla Töreforsindustrin såsom en isolerad företeelse. Man måste bland annat göra klart för sig, i vilken omfattning skogsindustrierna, framför allt de statsägda, skall utbyggas i norr. Skall man genomföra en rigorös centralisation av skogsindustrierna i Norrbotten? Det måste man ge svar på. Kommer det att bli mer ändamålsenligt att i fortsättningen bygga ut skogsindustrier i inlandet? Det måste man också kunna ge svar på för att bland annat kunna lämna ett klart be-

Ang. stabilisering av sysselsättningen vid Statens skogsindustriers anläggning i Töre
 sked till Töre kommun beträffande Statens skogsindustriers anläggningar.

Det är bekant att wallboardproduktionen skall kraftigt utvecklas i vårt land. Jag är av den bestämda uppfattningen, att denna produktion kan mer än fördubblas i Norrbotten. Vore det då inte på sin plats att i Törefors bygga, låt oss säga ett modernt mindre sågverk och en wallboardfabrik med en årsproduktion av 60 000—70 000 ton? Tillgången på klenvirke i Norrbotten är mycket stor och tillåter att man bl. a. vidtager denna åtgärd och verkligen åstadkommer något helt i Törefors.

Osäkerhetstillståndet i Töre har varat i många år. Att Statens skogsindustriers ledning ännu icke har kunnat göra någonting beror bl. a. på bristen på kapital för bolaget. Det är angeläget att man häver denna kapitalbrist, så att Statens skogsindustrier verkligen kan göra någonting i Töre. Jag uttalar förhoppningen att handelsdepartementet, som nu har hand om Statens skogsindustrier, verkligen ser till, att det inte dröjer så lång tid, förrän man skapar klarhet beträffande bolagets anläggningar i Töre. Det är nödvändigt att norrbottningarna får klart för sig, hur skogsindustrierna, framför allt de statliga, kommer att utvecklas under de närmaste, låt oss säga 10 å 20 åren. Det kan ju inte fortgå på detta sätt, att man på längre sikt inte vet, hur sysselsättningsfrågan kommer att ordnas. När staten dominerar näringslivet så mycket som i Norrbotten, är det någonting av en skandal, att en hel socken i många, många år får vänta på att någonting verkligen blir gjort. Folket i Töre lever i ett osäkerhetstillstånd, som rimmar illa med allt tal om hur bra vid har det ordnat här i landet.

Jag skulle till sist vilja understryka att det vore angeläget, att handelsministern personligen reste till Töre för att se i vilket bekymmersamt läge befolkningen där är försatt, inte på grund av sina egna åtgöranden utan på grund av att samhället har uraktlätit att vidta de åtgärder som skulle vara ägnade att skapa större trygghet för människorna.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Ingen vill bestrida att den ekonomiska verksamhet, som bedrivs i Törefors, är förenad med stora svårigheter. Detta har i sin tur medfört beklagliga sociala följder för kommunen och för befolkningen där. När man lyssnade på herr Perssons anförande skulle man kunna få det intrycket, att statsmakterna varit helt överksamma. Men det förhåller sig inte så. Tvärtom har — det borde herr Persson känna väl till — företagits en inventering av möjliga arbetstillfällen. Den har inte givit det resultat som man skulle önska, men i olika sammanhang har det allmänna skjutit till pengar för att om möjligt vidmakthålla en viss sysselsättningsnivå i kommunen.

Vad Statens skogsindustrier beträffar sade jag redan i mitt svar på herr Perssons enkla fråga, att en miljon kronor har investerats sedan bolaget övertog sågverket i Törefors. Man bedömer emellertid möjligheterna till en utvidgning av driften som ganska små, för att inte säga helt obefintliga. Man har inte nöjt sig med att undersöka förutsättningarna för en ökad produktion vid sågverket. Man har även noga övervägt möjligheterna att sätta i gång en produktion av hård wallboard och porös wallboard liksom av mineralull. Men enligt vad som upplysts har inte någon av dessa vägar visat sig framkomlig, beroende på virkesförsörjningen och andra ekonomiska faktorer, bl. a. fraktläget. Det är ju ekonomiska realiteter som man sannerligen inte kan bortse från i detta sammanhang, herr Persson. Alla önskar vi att man skall kunna upprätthålla en någorlunda stabil sysselsättning där, och såvitt jag förstår räknar Statens skogsindustrier med att kunna stabilisera sysselsättningen, låt vara på en lägre nivå än den nuvarande. Herr Persson har lika litet som någon annan kunnat ge uppslag om hur dessa problem skall kunna lösas på annat sätt. Det kan ju så småningom bli fråga om att bereda den där befintliga

Om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet

befolkningen sysselsättning på annan ort. Inte heller i det hänseendet har det allmänna varit överksamt.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Jag vill bara göra ett tillrättaläggande. Jag tror inte att jag har yttrat mig så, att statsmakterna skulle ha varit överksamma när det gäller Töre socken. Jag är fullt medveten om att det har funnits någonting som heter Töreutredningen och som åstadkommit en del bl. a. när det gäller Töreverken, denna lilla järnmanufakturindustri som nu arbetar med stora svårigheter. Vidare har åtgärder föreslagits när det gäller trähusfabriken i Morjärv. Allt detta noterar jag som positiva fakta. Men det avgörande för Töre är, hur det skall bli med skogsindustrien i Törefors. Där måste jag säga att statsmakterna, om man skall använda ett vulgärt uttryck, har hattat sig fram, och det intrycket har folket i Töre att avsikten är att man skall lägga ned verket.

Visst har jag gett uppslag. Jag tror att allting talar för att man kan bygga en wallboardfabrik i Törefors och ett mindre, modernt sågverk. Jag tror att det skall kunna ge samma sysselsättningsgrad som verken gav, innan den stora kraschen inträffade.

Herr statsrådet **LANGE**:

Herr Persson får ursäkta mig att jag ger företagsledningens bedömning angående möjligheterna för Statens skogsindustrier att driva verksamhet i Törefors större vitsord än herr Perssons sakkunskap på området.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Jag tror — att även om jag säger det själv — Statens skogsindustriers ledning också kan ha fel, låt vara att den även har oerhört mycket förtjänster. Jag hävdar att den har fullständigt fel i den utredning som den verkställt i form av en inventering av lövmassebeståndet i Norrbotten. Den utredningen

var enligt mitt förmenande inte riktig. Man kan alltså inte i alla stycken utan vidare svälja vad Statens skogsindustriers ledning kommer med.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

**Om en förbättrad kanalled Vänern—
Västerhavet**

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet **LANGE**, som förklarat sig ämna vid detta sammanträde besvara jämväl herr Werners interpellation om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet, erhöll ånyo ordet och anförde:

Herr talman! Herr Werner har i en interpellation frågat chefen för kommunikationsdepartementet

1) om denne uppmärksammat de överhängande risker för avbrott i sjötrafiken till och från Vänern, som de upprepade jordskreden i götaälvsområdet nu innebär, och de stora förluster som därav följer för sjöfart och industri samt för befolkningen och näringslivet i allmänhet inom vänernbäcken; och

2) därest så är förhållandet, huruvida chefen för kommunikationsdepartementet ämnar inom den närmaste tiden föranstalta om nödiga undersökningar angående en förbättrad, men framför allt säkrare kanalled mellan Vänern och Västerhavet, alternativt Vänersborg—Uddevalla, till sådan storlek att den mera ekonomiskt kan betjäna även den stigande översjö- och transoceanaskeppsfarten till och från Vänern.

Då frågan om en ny kanalled från Vänersborg till Uddevalla synes vara det centrala spörsmålet i interpellationen, har densamma för besvarande överlämnats till mig såsom chef för handelsdepartementet, inom vilket departement ärenden av hithörande slag handlägges sedan den 1 januari 1956.

Jag vill till en början erinra om att efter raskatastrofen vid Göta den 7 juni 1957 chefen för inrikesdepartementet, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 samma månad, tillkallat sak-

Om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet

kunniga — götaälvskommittén — med uppdrag att utreda vissa genom rasriskerna i götaälvsdalen aktualiserade spörsmål. Uppdraget, som innefattar förutom säkerhetsfrågor även spörsmål berörande sysselsättning, näringsliv och kommunikationer, är av stor omfattning och berör inte bara götaälvsdalen och dess befolkning. Därjämte har Kungl. Maj:t ställt medel till statens geotekniska instituts och Sveriges geologiska undersöknings förfogande för en intensifierad geoteknisk och geologisk undersökning av götaälvsdalen.

Såsom svar å första delen av interpellationen vill jag framhålla, att man inom vederbörande departement vid beredningen av de ärenden, som nyss antytts, och även i andra sammanhang givetvis haft uppmärksamheten riktad på de problem, som sammanhänger med fartygstrafiken till och från Vänern genom Göta älv och Trollhätte kanal.

Herr Werner har vidare förklarat i sin interpellation, att en uppmuddring och fördjupning av Göta älvs kanalled, som skulle möjliggöra trafik med t. ex. 6 å 7 meter djupgående fartyg, torde möta så gott som oöverstigliga ekonomiska och geologiska hinder samt att därför spörsmålet därom bör avföras ur diskussionen, varvid förut angivna fråga om en ny kanalled från Vänersborg till Uddevalla enligt interpellanten träder i förgrunden.

Såsom torde vara för interpellanten bekant, har vid sammanträde inför länsstyrelsen i Värmlands län den 4 juli i år överläggningar ägt rum angående de åtgärder, som borde vidtagas för att trygga sjöfarten mellan Vänern och havet mot de avspärningsrisker, som aktualiserats genom de senaste skreden vid Göta älv. I anslutning till dessa överläggningar har den s. k. 1957 års Vänernkommitté tillsatts med uppgift att bl. a. företaga en preliminär och mera översiktlig utredning angående en kanal Uddevalla—Vänersborg. Avsikten är att utredningen skall kunna läggas till grund för en eventuell framställning i ämnet till Kungl. Maj:t. Tilläggas må, att under hand för mig anmälts att i annat sam-

manhang därutöver frågan om en oljeledning mellan Uddevalla och Vänersborg varit på tal.

Det synes mig lämpligt, att ställning till frågan om vilka åtgärder, som bör vidtagas för att göra Vänern ur såväl säkerhetsmässiga som ekonomiska synpunkter bättre tillgänglig för fartyg, icke bör tagas förrän resultatet av de förut angivna geotekniska och geologiska undersökningarna föreligger samt götaälvskommittén och 1957 års vänernkommitté slutfört sina uppdrag.

Härmed anser jag mig ha besvarat även senare delen av interpellationen.

Herr WERNER (cp):

Herr talman! Jag ber att få rikta mitt tack till statsrådet och chefen för handelsdepartementet för det svar som jag erhållit på mina frågor till kommunikationsministern rörande en bättre och framför allt säkrare sjöfartsled mellan Vänern och Västerhavet. Frågan om en förbättrad sjöfartsförbindelse från vårt största innanhav, Vänern, med utomordentligt rika landområden i det s. k. vänernbäckenet är ingalunda ny. Redan på ganska tidigt stadium visade det sig att den 1916 färdiga Trollhättekkanalen var otillfredsställande och att framför allt götaälvsfåran på grund av ett otillräckligt djup och även otillräcklig bredd inte kunde medge framförande av fartygsstorlekar som var ekonomiskt bärkraftiga.

Det är uppenbarligen nödvändigt att det stora landområde, som nu betjänas av kanalleden Vänern—Västerhavet med dess aldeles särskilda ekonomiska betydelse för de stora råvarutillgångarna jämte den förädlingsindustri som har utvecklats inom vänernbygden, motsvarar utvecklingens krav.

Götaälvsleden har en längd av 82 kilometer, varav 72 kilometer utgöres av själva älvfåran. Älvfåran hade från början endast ett djup av 4 meter, medan däremot Trollhätteslussarna byggdes för ett fartygsdjup av 5 meter. Under årens lopp har emellertid götaälvsfåran uppmuddrats cirka 6 decimeter för ett far-

Om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet

tygsdjup av 4,6 meter. Denna fördjupning av själva älvfåran torde vara en av de väsentligaste anledningarna till de katastrofala jordskred som har inträffat i götaälvsdalen under de senaste åren, nämligen 1951 vid Surte och i juli 1957 vid götafabrikerna.

Det har visat sig att avstängningen av vänertrafiken som skedde med anledning av dessa jordskred har medfört mycket stora ekonomiska förluster och rubbningar för både sjöfarten och de industrier som berörs av götaälvsleden. Den nuvarande götaälvsleden är dessutom för trång. Den är oekonomisk då den endast medger en fartygsstorlek av 2 000 ton dead weight. En sådan fartygstyp är genom nuvarande speciella sjöfartslagar så pass oekonomisk, att den torde vara dömd att försvinna, i all synnerhet då det gäller den transocean skeppsfarten.

Den fraktvolym som nu belastar sjöfartsleden från Vänern är av en utomordentlig storlek. Den visar också en växande tendens. Redan nu fraktas genom götaälvsleden omkring 2,5 å 3 miljoner godston, men det beräknas att denna godsmängd inom den närmaste tiden kommer att öka med ytterligare 1 eller 1,5 miljon godston. Skulle den nu föreslagna fördjupningen av kanalleden mellan Vänern och Vättern komma att verkställas, kommer vänernbäckenet att tillföras en ytterligare ökning av godsmängden som leder till att den nuvarande götaälvsleden med Trollhätte kanal visar sig ännu mera otidsenlig och irrationell.

Jag har med interpellationen velat rikta statsmakternas uppmärksamhet på detta mycket betydande kommunikationsproblem. Medan småkanalerna ute i landet visar sig vara oekonomiska och läggs ner, finns det två eller tre kanalleder inom landet, som icke på något sätt kan undvaras. Dessa kanalleder måste genom statsmakternas ingripande moderniseras för att fylla de anspråk som ställs på dessa stora pulsådror när det gäller att förmedla landets råvaror, dess industriprodukter liksom också när det gäller att förmedla importen av för in-

dustri och befolkning nödvändiga varukvantiteter.

Jag är fullt medveten om att det har tillsatts en kommitté för att utreda katastroforsakerna i Götaälvsdalen, men denna kommittés uppgift är dock begränsad till götaälvsleden och dess dalgång. Min interpellation avsåg, som det också riktigt fattats av handelsministern i interpellationssvaret, en ny kanalled med sträckning från Vänersborg till Uddevalla, som är det kortaste avståndet från Vänern till Västerhavet, nämligen endast 25 kilometer, medan däremot trollhätteleden med sin mycket olämpliga och irrationella älvfåra har en längd av 82 kilometer.

Det har visat sig att trafiken på Göta älv under de mörka årstiderna inte kan ske på natten. Fartygen måste ankra över natten och passera vid dagsljus. Då det här gäller fartyg av en storlek av 2 000 ton och till och med 2 600 ton, om fartygen inte är fullt lastade, uppkommer stora förluster när fartygen måste ligga stilla över natten. Enligt uppgift från Almarksrederiet uppgår förlusterna för ett enda fartyg härigenom till 3 000 å 3 500 kronor per dygn.

Frågan om ordnandet av en ny kanalled till Västerhavet framgår av en del sifferkalkyler, som jag har angivit i min interpellation. Jag har där angivit, att fraktmängden uppgår till 2,5 å 3 miljoner godston per år, men att av denna godsmängd inte mindre än nära två tredjedelar utgör exportgods eller varor — både export och import — som berör utlandstrafiken.

Det visar sig också efter verkställda undersökningar, att en omlastning av den del av godset som berör kanaltrafiken medför en ökad kostnad på cirka 20 kronor per ton och för varor, som stannar vid västkusten, cirka 10 kronor per ton. Det är alltså den vinst, som kanalen skulle tillföra samhällsekonomin genom att man skulle slippa omlastningar.

Jag har i interpellationen för säkerhets skull reducerat dessa siffror till hälften, men vid senare undersökningar visade det sig, att primärmaterialet är

Om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet

riktigt. Om jag skulle göra den riktiga ekonomiska kalkylen, skulle jag komma till en förräntning på grund av förbilligade frakter på kanalleden på 40 miljoner kronor per år nu men med växande fraktvolym till 50 à 60 miljoner kronor per år. En kapitalisering efter 5 procent av dessa sparade fraktkostnader skulle leda till ett kapitalvärde av bortåt 1 miljard kronor på sjöfartsleden Vänern—Västerhavet. Frågan har alltså ett mycket stort ekonomiskt omfång och är av fullständigt livsviktig natur för industrier och befolkning och det näringsliv, som utvecklas inom det stora vänernbäcken.

Statsrådet påpekade sedan i sitt svar, att en speciell utredning har tillsatts genom länsstyrelsens i Värmland försorg. Jag är medveten härom, men denna utredning har ju kommit till genom ett enskilt initiativ, som givetvis i hög grad är lovvärt, och jag hoppas, att statsmakterna skall ägna det material, som framkommer genom denna utredning, all uppmärksamhet.

Det är emellertid av vikt, att statsmakterna redan på ett tidigt stadium inriktar sig på frågans lösning, en lösning som jag måste komma fram till är en ny kanal från Vänersborg till Uddevalla. Denna landsträcka på 25 kilometer går genom tre sjöar, vilket gör, att en kanalled där bör ställa sig ekonomiskt ganska rimlig i anläggningskostnad med hänsyn till den moderna maskinella utrustning, som står nutidens vattenbyggare till buds i jämförelse med vad förhållandet var 1908.

Interpellationen anger, att redan 1908—1909 förelåg en utredning rörande anläggningen av en kanalled över detta smala näs för att man skulle nå fram till en isfri hamn så nära vänernområdet som möjligt, nämligen Uddevallafjorden. Det angavs i den utredningen, att kostnaden skulle belöpa sig till varierande belopp. Jag har råkat ange det dyraste alternativet, nämligen 70 miljoner kronor, som då innebar, att hela näset skulle genomgrävas till ett djup av cirka 16 meter för att skapa en nivåkanal fram till Västerhavet. Jag tror, att

den lösningen är den mest rationella. Men det fanns i samma utredning även alternativ, där man lyfte en väsentlig del av kanalsträckan till viss höjd och använde sig av sjöarna och tillflödet av inlandsvatten. Därmed skulle den nya kanalleden ha kostat endast 30 à 40 miljoner kronor. Jag tror, att dessa förhållanden skulle behöva klarläggas genom en allsidig utredning, och min avsikt var egentligen att försöka få statsmakternas medverkan till en sådan utredning.

Herr talman! Jag har med denna interpellation velat rikta statsmakternas uppmärksamhet på en av de största trafikekonomiska frågor, som vi har att brottas med här i landet. Jag hoppas, att statsmakterna — både regering och riksdag — skall ägna denna fråga, som betyder så mycket för hela det västsvenska området, all möjlig uppmärksamhet och bringa den till en rationell lösning.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Som jag framhållit i mitt svar till herr Werner, hade regeringen redan före herr Werners interpellation sin uppmärksamhet riktad på det spörsmål, som herr Werner berör i interpellationen. Jag måste tillägga, herr talman, att jag har haft litet svårt att förstå syftet med herr Werners interpellation. För att möjligen få klarhet härvidlag skulle det vara tacknömligt, om herr Werner ville svara på följande fråga.

Menar herr Werner, att regeringen skall vidta åtgärder för att åstadkomma en ny kanalled mellan Vänersborg och Uddevalla utan att avvakta resultaten av de undersökningar, som bland annat på lokala initiativ redan pågår?

Herr WERNER (cp):

Herr talman! Jag trodde att jag hade klargjort avsikten med min interpellation när jag sade, att jag redan på detta tidiga stadium ville inrikta statsmakternas uppmärksamhet på problemet om åstadkommandet av en ny kanalled mellan Vänersborg och Uddevalla. Jag tycker att det är en riktig kombination att

Om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet

den privata undersökning, som nu pågår på initiativ av berörda parter inom näringslivet i dessa trakter, samordnas med erforderliga statliga åtgärder. Min avsikt med interpellationen har således varit att nu bringa denna viktiga fråga under en allsidig diskussion.

Jag är väl medveten om att ingenting kan företagas, förrän utredningen föreligger klar. Det är dock viktigt att utredningarna sker i god kontakt inte minst med handelsministern och det departement som han har att svara för.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Av vad handelsministern nyss yttrade förstår jag, att jag riskerar att få en reprimand av honom för att jag i denna diskussion drar in en fråga som handelsministern säkerligen anser för tidigt väckt. Jag ber dock att få ta denna risk och vill alltså framföra mina synpunkter.

Jag kan inte komma ifrån att den fråga, som herr Werner dragit upp, är så viktig, att den väl förtjänar att dryftas, inte bara enstaka gånger utan ofta i samband med diskussioner om kommunikationsväsendet vid Vänern. Detta område förtjänar enligt min mening en alldeles särskild uppmärksamhet när det gäller det framtida ordnandet av kommunikationerna.

Ur försvarsberedskapssynpunkt är vänernområdet en mycket känslig del av vårt land. När man vet vilka risker som finns med kanalfarten, måste man söka att allsidigt ta itu med kommunikationsfrågorna för hela vänernområdet. En tillkorkning av kanalen mot Västerhavet från Vänern kommer ju, som vi fått uppleva ett exempel på, att förorsaka ett totalt stopp för uppfraktningen av råvaror och förnödenheter till ett mycket viktigt industriområde och även för utfraktningen av varor därifrån. Det har varit på tal att bygga en normalspårig järnväg söder om Vänern, vilket ur allmänna kommunikationssynpunkter och med tanke på försvarsberedskapen skulle vara synnerligen viktigt.

Det kan kanske tyckas att kanaltrafi-

ken i våra dagar inte spelar så stor roll. Många förmenar rent av att kanaltrafiken numera spelat ut sin roll. Jag tror dock att så ingalunda är fallet. Utvecklingen i andra länder med omfattande flod- och kanalsystem visar att vattenvägstransporterna alltjämt står sig ganska gott gentemot övriga kommunikationsmedel. Tillkomsten av Göta kanal innebar för vårt land ett stort framsteg, och detta kanalsystem har med all säkerhet fortfarande en stor betydelse både rent transportekonomiskt sett och med tanke på vår försvarsberedskap. Detta gäller naturligtvis särskilt sträckan Vänern—Västerhavet. Även övriga delar av Göta kanal har dock stor betydelse, och jag anser att man bör undersöka möjligheten att modernisera även dessa delar av kanalleden, så att där kan framföras större transportenheter än vad som nu är möjligt.

Det kan tyckas att kanaltrafiken något kommit i skymundan för de problem som hör samman med bilväsendet, lastbilstransporterna etc. Man bör dock enligt min uppfattning inte låta den ena angelägna uppgiften undanskymma den andra, utan man bör verkligen ägna uppmärksamhet även åt det viktiga kanaltrafikproblem som det här gäller.

Vi har nu kommit in i ett skede, då man lägger ned järnvägar och bygger vägar i stället. Men det sker ofta inte en tillräcklig samordning i åtgärderna. Det är sannerligen viktigt att man i tid får dryfta vad som skall göras på det ena eller andra området inom våra kommunikationer. Om det hade funnits tillräcklig kontakt mellan företrädarna för järnvägsväsendet och vägväsendet, skulle det t. ex. inte ha inträffat, såsom det nu en gång hänt, att en järnväg nedlagts vid en tidpunkt, då den väg, som skulle ersätta den nedlagda bandelen, ännu inte varit iordningställd, etc.

Vad som behövs just nu är framför allt en samordning och gemensamma överläggningar mellan de olika statliga myndigheter som har med dessa ting att göra, så att man på olika håll är medveten om vad som planeras och utföres på olika områden inom vårt kommunika-

Om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet

tionsväsen. Jag känner mycket väl till att det finns en nämnd med en eller två representanter för varje verk, vilken sammanträder någon gång om året och som har till uppgift att hålla sig underkunnig om vad som göres. Detta under rättelseväsen är naturligtvis ganska bra. Vad som här behövs är emellertid att höga vederbörande har samråd med varandra redan långt innan de stora planerna färdigställes.

Jag ber om överseende, herr talman, att jag kanske går litet utanför ämnet, men jag vill ändå tillåta mig att säga, att jag inte är övertygad om att den nyss framlagda långtidsutredningen på väg väsendets område har tillräcklig grund i ett samråd mellan representanter för alla transportgrenar. Nu säger herr statsrådet att han uppmärksammat följer de här frågorna. Det kan då kanske synas onödigt att nu här ta upp dem. Om vi emellertid, innan något görs på detta område, skulle avvakta dels den speciella utredning som nu kommit till i anledning av götaälvraset, dels den privat igångsatta utredningen om trafikförhållandena på Vänern, skulle det dröja åtskillig tid, innan frågan kommer upp igen. Då skulle vi få vänta ganska länge innan vi kunde få till stånd den allmänna översyn av kommunikationerna kring Vänern som jag nyss talade om.

Jag vet för övrigt själv, att det inte alltid är så lätt att få ett svar ifrån myndigheter när man kommer med en framställning i en speciell fråga. Jag ansåg mig t. ex. sommaren 1956 såsom landshövding skyldig att framlägga ett förslag till Kungl. Maj:t om breddning av järnvägen Forshem—Gårdsjö, för att man på det sättet skulle kunna fylla en lucka i transportväsendet för de bygder, som jag nyss talade om. Icke ett ord har hörts till svar på den framställningen. Jag vet över huvud icke, vart min framställning tagit vägen. Den hade gjorts upp i samråd med representanter för järnvägsmyndigheter och vederbörande trafikintressenter, vilka ingalunda var okunniga om vad det gällde.

Det behövs därför sannerligen att det här ibland sätts i gång en diskussion om

de trafikfrågor som man i bygderna anser så angelägna. Jag tycker för min del att den av herr Werner framförda frågan förtjänar stor uppmärksamhet och ett positivt intresse även från vederbörande statsråds sida.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Det torde inte vara någon, som har annan uppfattning än den herr statsrådet nyss framförde, då han deklarerade, att man har anledning att avvakta de utredningar som nu på olika områden har satts i gång. Det var däremot i mitt tycke något onödigt, att statsrådet i sitt senaste anförande var litet från mot herr Werner. Vad statsmakterna här har uppmärksammat är vad som hänt i götaälvdalen. Det är de privata företagarna, som har känt ett behov att därutöver bedriva spaning in i framtiden.

Det förhåller sig utan tvivel på det sättet — som herr Domö också nyss framhöll — att kanalväsendet även i vår tid spelar en mycket stor roll och även i fortsättningen kommer att göra det, efter alla tecken att döma. Jag vill erinra om den nu pågående stora utbyggnaden av trafiklederna på de stora sjöarna i USA, som avser att göra Chicago till en av världens största havshamnar, samt om motsvarande utvidgningsarbeten på kanalväsendets område i England, Frankrike, Tyskland och, icke minst, Ryssland. Man kan till detta också foga en erinran om kanalväsendets ofantliga betydelse, när det gäller den kontinentala inomlandstrafiken i vår världsdal. Det är detta förhållande, som tydligen också har blivit en självklar sanning för representanterna för vårt eget näringsliv och som synes vara upphovet till de tankar, som man nu ser speglas i den offentliga diskussionen rörande ett återupptagande av planerna på en fördjupning av Göta kanal, ja, till och med rörande den s. k. Svea kanal, som senast var aktuell i detta land år 1910, om jag minns rätt.

Det projekt, som herr Werner här talat om — alltså en kanal mellan Väners-

Om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet

borg och Uddevalla — och som närmast föranledde mig att ta till orda här, är också det en gammal historia. Det fördes första gången fram i början av förra seklet, men kom sedan bort i den brottnings mellan olika lokalintressen, som då ägde rum. Nu tror jag emellertid, att den konkurrens, som trott sig ha en speciell fördel av götaälvleden, i vår tid inte spelar någon större roll. Nu är väl alla eniga om, att det innebär en stor risk att lägga sina ägg i bara *en* korg. Det kan också — som herr Domö också antydde i sitt anförande — få fruktansvärda följder, om under ett krig exempelvis en bomb — jag tänker närmast inte på en atombomb utan en vanlig bomb av något så när kapacitet — släpps över götaälvstråket. Då kommer alla våra dispositioner på Västkusten att vila på mycket osäker grund, t. ex. hela resonemanget om örlogsflottans överflyttande dit för att trygga vår import, som det brukar heta. Jag vill också markera, vilken betydelse den västliga delen av vårt land dock har i vårt ekonomiska liv, icke minst för våra möjligheter att hålla kontakt med omvärlden. Som herr Werner framhöll i sitt anförande, gäller problemet, hur man skall kunna ge en fullgod service åt det väldiga uppland som är grupperat omkring Vänern, med fortsatt östlig utsträckning. Det hela har även mycket stor ekonomisk betydelse med tanke på sjötrafiken i allmänhet och de problem som där möter. Fartygens väntetider spelar t. ex. en för lekmannen förvånande stor roll.

Herr Werner erinrade i sitt anförande vidare om att det nuförtiden är betydligt mindre komplicerat än förr att åstadkomma en kanal mellan Vassbotten och uddevallarajongen, emedan sprängningstekniken har satt nya medel i våra händer. Var och en, som i likhet med mig haft tillfälle att under detta år studera den nya teknikens effektivitet i dessa avseenden, har blivit i allra högsta grad imponerad. Därför vill jag förordna, att man nu i första hand bör på verkligt allvar ta upp projektet om en rekognoscering av kanalleden Vänersborg — Uddevalla. Det är visserligen sant, att

privata värmlandsintressen här redan tagit ett initiativ, men det måste bli en fortsättning, för vilken staten bör svara, på det ena eller andra sättet.

Uddevalla stad har kanske här inga omedelbara intressen att bevaka, då trafiken för vår del kommer att gå värds- hus förbi, som det heter. Det är väl dock klart, att en kanal som den föreslagna skulle dra industrier till sig och, vilket kanske inte är oväsentligt, göra staden än mera känd både mot nationell och internationell horisont än nu, alltså verksamt bidra till att befrämja stadens fortsatta utveckling ur mera allmän synpunkt. En kanalmykning med möjlighet att ge varvservice, som ju är fallet med Uddevalla, blir utan tvivel en fixeringspunkt och en koncentrationspunkt på sjötrafikens område. Men det väsentliga, herr talman — det vill jag återigen understryka — är att hela vänernområdets servicefråga tas upp till allvarlig begrundan på *högsta nivå*. Det heter ju så!

Statsrådets konklusion är, som jag sade i mina inledande ord, tills vidare självfallet acceptabel och kan även av mig hälsas med tillfredsställelse.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag vill bara framföra några ord i all korthet till herr Domö.

Jag är ledsn, om han fått det intrycket av mina diskussionsinlägg i denna debatt, att jag skulle se som min uppgift att utdela varningar till kamraterna i kammaren. Det har aldrig ett ögonblick föresvävat mig, att jag skulle ha en sådan uppgift. Jag har ingenting heller emot en diskussion i denna fråga, men jag har velat begagna tillfället att understryka, att man kan inte lasta regeringen för försummelser på detta område, ty uppmärksamheten har varit fäst på detta spörsmål långt innan herr Werner framställde sin interpellation, och jag är glad över vad herr Arrhén framhöll och som jag tyckte framskymtade även i övriga diskussionsinlägg, att man finner det naturligt att regeringen avvaktar de utredningar som nu kom-

Om en förbättrad kanalled Vänern—Västerhavet

mer till stånd på både enskilt och offentligt initiativ, innan man går vidare och på allvar föranstaltar om åtgärder i den riktning som interpellanten önskar.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Det är möjligt att min replik till herr statsrådet blev annorlunda än den skulle ha blivit, om jag inte hade uppfattat det, som om herr Werner fick en liten åthutning för att han över huvud taget hade interpellat i detta ärende. Vi riksdagsmän är ju en smula frimurare oss emellan, och därför är det ju möjligt att det kom in en liten biton från min sida, som inte egentligen var avsedd. Sådant där är väl inte heller så farligt, och jag hoppas att statsrådet inte skall ta illa upp, om det blir en liten stöt oss emellan.

Detta hindrar ju inte, att jag i den fråga, som vi nu debatterar, är ytterst angelägen att framhäva vikten av att inte denna sak blir undanskjuten. Jag vill göra den frågan: Har den utredning som är tillsatt i anledning av götaälvraset, sådana direktiv, att den även överväger frågan om exempelvis en ny kanal i stället för Göta kanal från Vänern till Västerhavet? Det är ju ganska viktigt att veta detta, annars blir ju hela denna fråga uppskjuten, till dess att möjligen värmlandsutredningen kommer med sina förslag.

I och med att staten övertog järnvägarna — det hette så vackert att den enhetliggjorde järnvägsväsendet — är det klart att staten också fått ett ökat ansvar för att de områden, som var tillgodosedda med vissa järnvägar, får någonting annat i stället, om dessa järnvägar läggs ned. Man måste, då denna kanal är så osäker som den är, parallellt med den ha andra transportmöjligheter. Jag tror inte det är obekant för handelsministern, att vid en avspärrning är vår försörjning i vissa avseenden mycket ömtålig. Den kan inte klaras av järnvägsnätet, och den kan inte klaras med kanalnätet. Med de stora risker, som nu är för handen, kan man åtminstone inte lita på det. Då får man komplettera med andra saker, exempel-

vis med den breddning av järnvägen som jag talade om. Det är därför jag kommer fram till vikten av att här söka få en översikt av läget och ett samråd om hela det trafikkomplex som rör detta område.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag får lämna herr Domö den upplysningen att den av regeringen den 14 juni tillsatta utredningen har till uppgift att klarlägga de geologiska förutsättningarna för götaälvarleden i framtiden och att därvid också uppmärksamma de sociala och ekonomiska konsekvenser, som slutsatserna av de geologiska förhållandena kan komma att föranleda. Därmed är man ju inne på de befolkningsmässiga och ekonomiska konsekvenserna av möjligheten att till äventyrs inte fördjupa götaälvkanalen i framtiden.

Men sedan har ju också, såsom herr Domö alldeles riktigt framhöll i sitt första inlägg, en särskild kommitté, som tillsatts på lokalt initiativ, börjat utreda spörsmålet om en alternativ kanal. Såsom jag sade i interpellationssvaret kommer, enligt vad jag inhämtat, den kommittén att, när den är färdig med sitt arbete, göra en hemställan till regeringen om eventuella åtgärder i den riktningen. Båda frågorna är sålunda föremål för utredning på olika håll, och det är, såsom jag förut betonat, rätt naturligt att man avvaktar resultatet av de utredningarna, innan man företar sig något.

Herr WERNER (cp):

Herr talman! Av herr statsrådets samtliga inlägg framgår att den statliga kommitté, som tillsattes i juni i år, har till uppgift att utreda frågor som rör götaälvleden, alltså den gamla sjöfartsleden mellan Vänern och Västerhavet. Med tanke på den ideologi, som jag trodde var vägledande för handelsministern, kan jag inte riktigt finna det logiskt att handelsministern överläter åt enskilt initiativ att utreda frågan om en ny kanalled

Ang. flyttningen av hylsverkstaden i Karlskrona

mellan Vänern och Västerhavet, över Vänersborg—Uddevalle, denna mycket rationella utfartsled som förkortar avståndet med inte mindre än omkring 60 km.

Det är väl inte likgiltigt för de departement som har ansvaret för kommunikationer och näringsliv, om ett nytt ras skulle inträffa i Göta älv och korka igen göaälvsfåran ännu en gång. Vad hände år 1951? Det stopp som då uppstod medförde en förlust på mellan 5 och 6 miljoner kronor för sjöfart och näringsliv, trots att en mycket stor del av sjöfarten då kunde gå ut genom Nordre älv. De skador som vållades genom götaälvraset i somras uppgår till ett värde av omkring 50 miljoner kronor, däri givetvis inbegripna katastrofskador på industrien. Genom trafikhindret instängdes emellertid 93 fartyg i Vänern, av vilka de flesta betjänade den transoceaniska trafiken, och detta vållade mycket stora förluster, kanske på omkring 10 miljoner kronor. Om ett nytt ras skulle inträffa och Vänern, detta stora innanhav, genom att avtappningen hindrades komme att stiga liksom nu kanske 30 å 40 cm över den enligt vattenrättsdom fastslagna högsta dämningsskåpan, skulle betydande landområden dränkas och mycket stora skador uppstå vid olika stränder, dit vinden förde drivande vattenmassor. I och för sig skulle ju detta innebära en katastrof. Men det vore inte nog med detta. Om man tvingades att tappa av Vänern efter ett sådant ras, skulle man dessutom förstöra hela vattenförsörjningen för Göteborgs stad. Man skulle helt enkelt inte kunna bemästra situationen.

Jag tycker nog att en viss likgiltighet från regeringens sida är föga på sin plats när det gäller en fråga som denna som kräver inte bara en lösning utan även en snabb lösning.

Herr statsrådet LANGE:

Det är riktigt, herr Werner, att jag har en samhällsaskådnung, som torde vara de flesta av kammarens ledamöter be-

kant, men min ideologi har ännu inte, anser jag, varit till hinder för mig att se praktiskt på de frågor som jag möter, utan den har tvärtom hjälpt mig i det avscendet.

Vad den här aktuella frågan angår säger mig all logik att man bör avvakta resultatet av det goda initiativ, som tagits av vänerkommittén, och likaså resultatet av den utredning som regeringen tillsatte i somras. Jag har fått den uppfattningen att herr Werner med sin utläggning här har velat rekommendera regeringen att vidtaga åtgärder, innan resultatet av dessa utredningar föreligger, och det är det som jag finner olämpligt.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Edström* m. fl. väckta motionen nr 566.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 167, i anledning av väckt motion i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till Svenska turisttrafikförbundet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. flyttningen av hylsverkstaden i Karlskrona

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 168, i anledning av väckta motioner om inställande av eller uppskov med tidigare beslutad flyttning av hylsverkstaden vid örlogsvarvet i Karlskrona.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gunnar Berg* m. fl. (I: 170) och den andra inom andra kammaren av herr *Andersson* i Ronneby m. fl. (II: 203), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 1943 års beslut angående flyttning av hylsverkstaden vid örlogsvarvet i Karlskrona icke skulle verkställas, eller, om

Ang. flyttningen av hylsverkstaden i Karlskrona

detta motionärernas förslag icke kunde av riksdagen bifallas, riksdagen måtte besluta att med verkställigheten av 1943 års beslut skulle anstå, tills slutlig ställning tagits till örlogsvarvets framtida organisation.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 170 och II: 203 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Thun*, *Söderberg* och *Karlsson* i Olofström, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 170 och II: 203, besluta, att med verkställigheten av 1943 års beslut angående flyttning av hylsverkstaden vid örlogsvarvet i Karlskrona skulle anstå, till dess slutlig ställning tagits till örlogsvarvets framtida organisation.

Herr **BERG, GUNNAR**, (s):

Herr talman! I det utlåtande som statsutskottet har avgivit över den väckta motionen förs resonemanget på ett sådant sätt att det faktiskt utmynnar i ett »jaså». Utskottet säger att det är rimligt att regeringen, som har ärendet under prövning, får fortsätta att öva den prövningen utan att riksdagen blandar sig i saken. Men det var just för att ge riksdagen tillfälle att säga *sin* mening som motionen väcktes.

Frågan om flyttningen av hylsverkstaden från Karlskrona till Karlstad har nämligen kommit i ett mycket märkligt läge. Först och främst har hylsverkstaden i Karlskrona under den tid som gått, sedan riksdagen år 1943 fattade sitt beslut om att den skulle flyttas, brunnit ner och på nytt byggts upp till en modern och i alla avseenden förnämlig fabrik. Detta gjordes så sent som i början på 50-talet. Det går några år och under tiden har man använt denna nya och moderna fabrik, och så säger man: Nu skall vi flytta den till Karlstad! Vi i Karlskrona tycker nog att det är litet besynnerligt, helst som i det förebragta utredningsmaterialet inte kan påvisas

någonting som tyder på att man gör någon besparing genom att flytta verkstaden. Tvärtom talar alla omständigheter för att det kommer att bli en ekonomisk belastning för statsverket. Vad det då kan vara för rim och reson i att flytta verkstaden har i varje fall vi litet svårt att förstå.

Det som emellertid gör saken ännu allvarligare är att sysselsättningsläget i Karlskrona stad redan är mycket prekärt. Denna kammars ledamöter känner säkert till att Blekinge för närvarande toppar arbetslöshetsstatistiken, och när man i det avseendet talar om Blekinge är det framför allt fråga om Karlskronaområdet, östra Blekinge, för vilket Karlskrona stad är sysselsättningsorten. I denna ort är varvet, marinverkstäderna, den arbetsplats som suger upp den mesta arbetskraften. I detta område har vi nu ett arbetslöshetsläge, som är mycket bekymmersamt och som försatt de kommunala myndigheterna i en situation som hotar att utveckla sig dithän att man inte kan bemästra den.

Försvarets framtida utformning kastar också en slagskugga framför sig, som är mycket oroväckande. Redan har det meddelats förbud mot all nyanställning av personal på varvet och vid marinverkstäderna. Läringsantalet på varvet kommer att reduceras. Dessa verkningar har inträtt redan innan man ens reellt har börjat att behandla den nya försvarsplanen. Vad som kommer att ske, om ÖB:s propåer vinner bifall, vågar vi knappast ens tänka oss i Karlskrona. De innebär som bekant att marinen skulle reduceras med drygt hälften av sin nuvarande omfattning, i varje fall anslagsmässigt. Det kommer självfallet att direkt få genomslag på örlogsvarvet och marinverkstäderna, som är den största arbetsplatsen i sitt slag beträffande underhållsarbeten för marinen.

I det läget, då alltså framtiden ter sig så till ytterlighet oviss och skrämmande, vill man lägga ned en arbetsplats, som är modern och som sysselsätter ett hundratal människor — inte ett åttiofotal, som det står i handlingarna. Man säger att det inte kommer att ha någon större be-

Ang. flyttningen av hylsverkstaden i Karlskrona

tydelse därför att de som blir friställda vid hylsverkstaden ju kan flytta till Karlstad eller också beredas sysselsättning på andra verkstäder inom örlogsvarvet. Detta är alldeles fel; på örlogsvarvet kommer inte att kunna beredas sysselsättning åt en enda man, eftersom man har svårigheter att sysselsätta dem man redan har, såsom jag nyss nämde. Och till Karlstad kan man inte flytta några — tvångsflyttningar har ju inte ännu satts i system i detta land, och jag hoppas att det inte heller kommer att ske. Arbetskraften i Karlskrona är lika bunden till sin hemort som arbetskraften i alla andra delar av landet.

Om det nu voro så — jag utprepar det — att man kunde ha påvisat någon som helst besparing genom att vidtaga denna operation, skulle självfallet våra invändningar, lokalt sett, inte vara så starka som de är. Det har man emellertid inte gjort, och därför betraktar vi hela denna sak som så viktig och allvarlig, att vi har velat fästa riksdagens uppmärksamhet på hurudan situationen är.

Jag kommer inte att vädja till denna kammare att bifalla motionen, ty känslöskäl verkar ju inte i detta hus, men jag tycker att de sakliga argument, som förebragts i motionen, är så starka att det finns anledning för kammaren att beakta dem. Jag vill dessutom fästa uppmärksamheten på att utskottsmajoriteten i sin skrivning — i varje fall är det mitt intryck — har tyckt och känt precis likadant som motionärerna. Det är bara det att man av något slags respekt, som jag inte riktigt kan identifiera, vill uraktlåta att dra konsekvenserna av den kännedom man har fått om ärendet, och därför föredrar man en skrivning, som varken säger si eller så utan »jaså».

Nu har vi sagt i motionen, och det är också understruket i reservationen, som ju utmynnar i ett yrkande härom, att det under alla omständigheter väl är rimligt att man inte vidtar några åtgärder för att flytta verkstaden från Karlskrona till Karlstad, så länge frågan om örlogsvarvets framtida organisation inte är prövad av vare sig regeringen eller riksdagen. Innan man tar ställning till

detta i och för sig mycket besvärliga problem är det ändå, tycker vi, rim och reson i att det inte sker någonting i fråga om hylsverkstaden. Det kan väl inte dröja så synnerligen länge förrän regeringen tar ställning till och riksdagen i sin tur får pröva detta ärende. För Karlskrona stad liksom för de arbetare och andra människor, som direkt eller indirekt är berörda av verksamheten där, har det en oerhörd betydelse att få arbeta i lugn och ro.

Jag ber också att få påpeka, att det just i dag meddelas att försvarsministern haft besök av en deputation från en projektilfabrik i Åmotfors, som tillverkar ungefär samma produkter som hylsverkstaden i Karlskrona. Vid uppvaktningen framhölls att upphörda statliga beställningar fått den verkan i Åmotfors, att personal vid fabriken måst permitteras. Man påpekade att hela situationen är likartad beträffande Åmotfors och Karlskrona, och man varnade för att sätta i gång en tillverkning av detta slag i Karlstad, när verkningarna i en besvärlig situation blir så ogynnsamma som faktiskt är fallet på bägge dessa platser. Dessa synpunkter från Åmotfors understryker mycket kraftigt vad som framförts i motionen, vad som sägs i reservationen och vad jag här sökt fästa uppmärksamheten på.

Till sist vill jag säga, herr talman, att om det praktiskt får stora och betydelsefulla följder, därest framställningen från försvarets fabriksstyrelse om flyttning av hylsverkstaden till Karlstad bifalles, så kompletteras dessa ogynnsamma verkningar av mycket olyckliga psykologiska verkningar, som man inte heller skall bortse från. Ett sådant beslut kommer att i Karlskrona sprida en misstämning och hopplöshet, som ju inte blir mindre av att man vare sig på arbetarsidan, på tjänstemannasidan eller inom de kommunala myndigheterna vet någonting om hur det i framtiden kommer att ställa sig för vår stad. Situationen kunde oneligen vara bättre. Den är så mörk den kan vara, och jag tycker för min del att denna kammare borde söka förebygga att i detta mörka läge riksdagens

Ang. flyttningen av hylsverkstaden i Karlskrona

välsignelse ges till en åtgärd, som skulle försvåra situationen ytterligare.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Wolgast* (cp), *Hansson* (fp) och *Rikard Svensson* (s).

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Herr Berg tryckte särskilt hårt på det prekära arbetsmarknadsläge, som råder i Karlskrona och i Blekinge län. Vi har säkerligen alla den största förståelse för de bekymmer och den oro, som detta läge kan föranleda hos de kommunala förtroendemännen och myndigheterna. Den inställningen har man helt naturligt haft inom utskottet, och jag föreställer mig att kammarens ledamöter allmänt delar den. Men detta får ju inte förleda kamrarna att fatta ett förhastat och oöverlagt beslut, ett beslut som inte föregåtts av några som helst utredningar o. s. v., utan som bara skulle grunda sig på en i kamrarna väckt motion.

Jag vill erinra om att riksdagen redan år 1943 beslöt, att de arbeten som bedrivs vid hylsverkstaden i Karlskrona skall överflyttas till ammunitionsfabriken Zakrisdal utanför Karlstad. Så sent som förra året, alltså 1956, beslöt riksdagen vidare att en utrymning av Karlskrona skall planläggas. Detta gör att man måste betänka sig en smula, innan man biträder motionärernas förslag att det gamla beslutet inte längre skall gälla. Jag tror att det inte är möjligt för riksdagen att handla på det sättet.

Därtill kommer att motionen inte är väckt med anledning av något förslag till riksdagen, utan har föranletts av en framställning från fabriksstyrelsen till Kungl. Maj:t. Utskottet anser givetvis, att Kungl. Maj:t skall ta ställning i den frågan innan riksdagen tar upp saken. Jag vet ingenting om vilket resultat Kungl. Maj:t kan komma till i detta avseende, men man får väl avvakta utvecklingen tills ett ställningstagande från Kungl. Maj:ts sida föreligger.

Detta kallar herr Berg för något slags

respekt, som han egentligen inte vet var den hör hemma. Jag vill säga att det rör sig om en respekt för fattade beslut. Man skall ha mycket starka anledningar för att frångå ett fattat beslut, och man bör inte göra något sådant utan att väsentliga nya omständigheter har framkommit. Jag tror därför att kammaren har anledning att i detta avseende följa utskottet. De svårigheter man har i Karlskrona och Blekinge får väl lösas i något annat sammanhang. Det bör inte ske genom att man nu river upp riksdagens tidigare beslut utan att man sett vilka konsekvenser det kan medföra.

Då herr Berg säger att det skulle vara oekonomiskt att nu flytta över verksamheten till Zakrisdal, vill jag erinra om att det sedan 1943, då riksdagen fattade beslut i denna fråga, lagts ned åtskilliga miljoner för att iordningställa fabriken för dess nya verksamhet. Man kan ju inte lägga ned en massa pengar på detta sätt, och sedan med ett pennndrag stryka över uppgjorda planer och säga, att man inte skall fullfölja vad man beslutat. Jag tror att man bör ty sig till litet mer sakliga skäl.

Jag ber med det anförda, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Utskottets ärade talesman hänvisade till att det hade lagts ned mycket pengar i Zakrisdal för att fabriken där skall kunna ta emot verksamheten vid hylsverkstaden. Det vill jag inte bestrida på något sätt. Men jag vill fråga herr Andersson och utskottets majoritet, om det verkligen är lämpligt att göra ont värre. Det gör man ju genom att flytta verkstaden från Karlskrona, vilket också kommer att medföra stora kostnader för staten. Detta om den sidan av saken.

Vidare säger herr Andersson att vi inte skall förhastat oss. Nej, det är ju det vi motionärer vill att man inte skall göra! Vi vill att man skall låta det anstå med flyttningen, till dess att statsmakterna i varje fall fått pröva frågan om örlogsvarvets framtida organisation.

Ang. flyttningen av hylsverkstaden i Karlskrona

Denna fråga sammanhänger mycket intimt med hur vi skall ordna försvaret under den närmaste tioårsperioden. När frågan är så invävd i ett större sammanhang, finns det all anledning att inte förhastiga sig. Det gör man, om man följer utskottet, ty därigenom ger man regeringen fria händer och säger, att den för göra som den vill. Följer man däremot motionärerna, säger man till regeringen: Vänta litet med detta tills vi får se hur det skall bli med det stora hela.

Visst är det väl att hänga upp sig enbart på formaliteter, när man invänder att motionen inte är väckt i anledning av någon kungl. proposition utan så att säga hänger i luften. Motionen är dock väckt i vanlig ordning och berör ett för bygden vitalt problem. Det kan väl då inte ha någon som helst betydelse, hurvida den hänvisar till eller är väckt i anledning av någon kungl. proposition. Det viktigaste är väl den sakfråga den behandlar. Så det resonemanget likaväl som utskottets övriga resonemang — ursäkta att jag säger det, herr Andersson — övertygar mig mer och mer om att man inom utskottet innerst inne är övertygad om att motionärernas resonemang är riktigt men inte vill erkänna det utan vill skjuta det ifrån sig. Det finns ingenting i det anförande, som hölls av utskottets värderade talesman, som fått mig att intaga en annan uppfattning, utan det har snarare styrkt mig i den meningen, att vi har rätt och utskottets majoritet fel.

Herr THUN (s):

Herr talman! Reservanterna tror sig märka, att det i denna fråga på vissa punkter föreligger oklarhet. På sätt i reservationen anføres har vi menat, att den slutgiltiga prövningen av frågan bör anstå till dess frågan om hur det skall förfaras med örlogsvarvet i Karlskrona har avgjorts.

Om man ser litet närmare på innehållet i de remissyttranden som föreligger, så finner man att det inte är så synnerligen stora överensstämmelser mellan

de uttalanden som gjorts av marinförvaltningen, fabriksstyrelsen och örlogsvarvets ledning. I marinförvaltningens yttrande kommer man ju fram till att det visserligen uppstår vissa svårigheter i och med den tänkta överflyttningen, men man finner dem icke vara av sådan storleksordning att de skulle utgöra några större hinder. Om man emellertid ser efter vad ledningen för Karlskronavarvet säger, så får man strax en annan uppfattning, och det är väl detta som varit anledningen till att vi ansett att statsmakterna borde dröja och tänka sig för ytterligare.

I yttrandet säger man bland annat: »Försvarets fabriksstyrelse har i sina planer på ett övertagande av verksamheten räknat med att överförandet skulle ske successivt, och att verksamheten till en början skulle fortgå vid örlogsvarvet i Karlskrona i fabriksstyrelsens regi. Mot detta får örlogsvarvet anföras, att de maskiner och den utrustning, som användes vid hylstillverkningen, äro placerade i artilleriverkstäderna enligt bifogade ritning. Som framgår av denna kan ej någon bestämd gräns dragas mellan de olika avdelningarna, varför det således är otänkbart att bedriva produktion av annan myndighet i samma verkstadslokaler, där artilleriverkstädernas övriga verksamhet äger rum. Svåra problem komma även att uppstå genom att tjänstemannapersonalen till stor del är gemensam. En utökning av denna personal måste då även äga rum. Andra problem komma att uppstå genom oklara ansvarsförhållanden beträffande disciplin- och ordningsfrågor, gemensamma omklädningsrum, ansvar för arbetarskydd och brandskydd etc. Att skilja en verksamhetsdel från artilleriverkstäderna och lägga densamma under fabriksstyrelsen inom varvsområdet kan därför icke godtagas av örlogsvarvet.»

Ledningen för örlogsvarvet har alltså klart sagt ifrån vilka synpunkter man bör anlägga på detta spørsmål, och vi reservanter vill framhålla, att man inte utan vidare kan nonchalera dessa synpunkter. Vi är naturligtvis på det klara

Ang. flyttningen av hylsverkstaden i Karlskrona

med att svårigheter kommer att uppstå i framtiden, om vår försvarsorganisation i viss utsträckning krympes ihop. Detta kommer givetvis att medföra, att åtskilliga kommuner drabbas av ekonomiska svårigheter genom de eventuella indragningar som kan komma att ske. Här står vi inför ett sådant faktum, som kommer att medföra ej oväsentliga svårigheter för Karlskrona stad.

Nu avser man att klippa bort hylsverkstaden vid örlogsvarvet i Karlskrona och att flytta över den till Karlstad. Det känns naturligtvis för kommunens representanter som ett nålsting, lika väl som de anställda kommer att känna det mycket hårt. Men detta är endast ett första steg. Vad kommer sedan att ske med örlogsvarvet? Det vet ingen i dag. Det vore under sådana förhållanden klokare att gå igenom hela problemet och ta ställning till det först när det föreligger möjligheter att klarare bedöma det. Jag utgår ifrån att det blir nödvändigt att få till stånd ett intimt samarbete i fortsättningen mellan de kommuner, som kan komma att beröras av en militär nedbantning, och statsmakterna. Annars tror jag att vi kommer att möta oöverstigliga problem.

Herr Berg har här tidigare talat om att han inte trodde att det skulle bli några som helst besparingar genom de åtgärder det här gäller. Jag tror inte heller det blir några besparingar, åtminstone såvitt jag försökt läsa mig till det. Det har inte klart utretts, vilka kostnader flyttningen av erforderliga maskiner till Zakrisdal för att hylstillverkningen där skall kunna bedrivas kommer att medföra och i vilken utsträckning maskinerna måste ersättas med nya vid örlogsvarvet. Detta är en brist i utredningen som jag vill peka på — en brist som bör undersökas, innan man ger sig i kast med frågan om flyttning av hylsverkstaden. Då det nu är 14, 15 år sedan riksdagens beslut om flyttningen fattades, borde man kunna ytterligare skjuta på frågan så lång tid, att det blir möjlighet till en saklig prövning i alla avseenden innan några ytterligare åtgärder vidtas.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Jag har tyvärr med mitt anförande inte kunnat övertyga herr Berg om det riktiga i vad utskottet här sagt. Jag beklagar det; det är naturligtvis mitt eget fel att jag inte uttryckt mig så klart som jag bort göra.

Herr Berg anmärkte på att jag skulle ha sagt, att motionen inte byggde på någon proposition och att det därför inte var så mycket att resonera om. Jag är den förste att erkänna att motionen är fullt i sin ordning — den är väckt under den allmänna motionstiden, och det finns således inte någon som helst anmärkning i detta avseende. Men vad som kan anmärkas är att man i motionen endast har pekat på att det skulle vålla vissa svårigheter, om hylsverkstaden flyttades till Karlstad. Det är ju inte något skäl för riksdagen att ändra ett tidigare fattat beslut när det, såsom jag förut erinrat, lagts ned åtskilliga miljoner för att kunna ta emot verksamheten där. Nu har framställningen om överflyttningen av hylsverkstaden ingivits till Kungl. Maj:t, och det är enligt vår mening Kungl. Maj:ts sak att i första hand ta ställning till den. Jag är övertygad om att Kungl. Maj:t efter de utredningar, som kommer att göras, också kommer att ta all hänsyn till de argument som i motionen har framlagts.

Herr Thun yttrade, att det skulle medföra stora kostnader att flytta över verksamheten till Karlstad. Ja, det är alldeles givet att det kommer att dra med sig en hel del kostnader. Men man får å andra sidan ställa den frågan: Vad blir det för ekonomiska konsekvenser av att inte dra nytta av de miljoner, som lagts ned på den nya platsen? De olika utgifterna får naturligtvis vägas mot varandra, och de är detta som utskottet inte kunnat göra, utan det får ske på annat sätt. Kungl. Maj:t har att pröva frågan, och jag förmodar att Kungl. Maj:t kom-

mer att ta ställning till den inom den närmaste tiden.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Endast en mycket kort replik! Skillnaden mellan herr Anderssons — och jag förmodar utskottsmajoritetens — bekymmer och mina bekymmer är att herr Andersson fäster vikt vid att man lagt ned så stora kostnader i Zakrisdal, under det att jag tänker på det hundratal människor och av dem beroende anhöriga, som hotas av arbetslöshet. Och det i en bygd, som redan nu har landets största arbetslöshet!

Herr THUN (s):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Andersson säger, att det har lagts ner betydande kostnader på den bergverksstad som numera är uppförd i Karlstad. Men om man, såsom reservanterna föreslår, skjuter på frågan tills det har gjorts en fullständig utredning om örlogsvarvet, tror jag ändå inte att det kommer att betyda några ökade utgifter för staten. Snarare borde det väl bli tvärtom, eftersom man då slipper flyttningkostnaderna innan man är övertygad om att frågan löses på ett i olika avseenden förnuftigt sätt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Berg, Gunnar, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang. vissa frågor rörande åldringsvården

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 168, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Berg, Gunnar, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 44.

Därjämte hade 18 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 169, i anledning av riksdagens år 1956 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning i vad berättelsen avser de vetenskapliga högskolorna i Stockholm och Göteborg samt farmaceutiska institutets lokalfråga, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. vissa frågor rörande åldringsvården

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande åldringsvården jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 38, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 10 januari 1957, anhållit om riksdagens yttrande angående de av föredragande

Ang. vissa frågor rörande åldringsvården
departementschefen angivna riktlinjerna
för åldringsvården.

Utskottet hade i samband härmed till
behandling förehäft åtskilliga i ämnet
väcka motioner.

I de likalydande motionerna I: 388 av
herr *Sigfrid Larsson* m. fl. och II: 484
av herr *Hansson* m. fl. hade hemställts,
att riksdagen med beaktande av vad
Kungl. Maj:t i prop. 38/1957 angående
riktlinjer för verksamheten vid ålder-
domshem föreslagit även måtte uttala,
att personalutbildningen vid de kommu-
nala ålderdomshemmen borde göras till
föremål för ytterligare översyn och att i
avvaktan därpå hinder icke borde möta
att inom de olika landstingsområdena på
försök anordna decentraliserad utbild-
ning av föreståndarinnor vid ålderdoms-
hem och att uppläggningsen av utbild-
ningen borde ske i överstyrelsens för yr-
kesutbildning regi efter samråd med
socialstyrelsen.

I de likalydande motionerna I: 389 av
herrar *Edström* och *Huss* samt II: 487 av
herr *von Friesen* m. fl. hade hemställts,
såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte
besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t
anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verk-
ställa en undersökning, bl. a. genom in-
tervjuer av ett representativt urval av
äldre personer, i syfte att klarlägga de
faktiska önskningarna i fråga om syssel-
sättning samt de individuella hinder av
olika art, som mötte dem som önskade
kvarstå i arbetslivet.

Utskottet hade i det nu föreliggande
utlåtandet på åberopade grunder hem-
ställt,

I. att motionerna I: 389 och II: 487,
såvitt nu vore i fråga, icke måtte för-
anleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionen II: 488 icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 486 icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 392 och II: 490
icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att motionerna I: 391 och II: 485
måtte anses besvarade genom vad utskot-
tet i utlåtandet anför;

VI. att riksdagen måtte, i anledning
av de av departementschefen i statsråds-
protokollet över socialärenden för den 10
januari 1957 angivna riktlinjerna för
åldringsvården ävensom motionerna I:
388 och II: 484 samt I: 390 och II: 489, i
skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kän-
na vad utskottet anför.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Aldringsvårdens främsta
princip är ju inte att bara lägga år till
liv utan även liv till år. Den viktigaste
faktorn för bibehållandet av den fysiska
och psykiska spänsten och vitaliteten är
arbetsuppgifter, som ger livet mening
och intresse. Den som inte längre stimu-
leras av sådant förfaller lätt till indo-
lens och intresselöshet, och livskurvan
dalar snabbt. Att tillvarataga åldringar-
nas arbetsförmåga på rätt sätt är därför
av största värde för åldringarna själva,
men även för samhället. Betydelsen här-
av blir större, ju mer befolkningskurvan
förskjutes mot större antal åldringar.

Den fortsatta utredningen av åldring-
arnas arbetsförhållanden och önskingar
som föreslagits i motionerna I: 389 och
II: 487 synes mig därför ha bort tillstyr-
kas av utskottet. Den utredning, som i
detta avseende gjorts inom åldrings-
vårdsutredningen genom vissa intervju-
undersökningar bland ålderspensionärer,
är ju föga omfattande och föga repre-
sentativ, och den synes mig inte alls
motsvara vad man behöver. Men å and-
ra sidan har utskottet understrukit vik-
ten av att åtgärder vidtas för att bereda
åldringarna ökade möjligheter att stan-
na kvar i förvärsarbete och har även
på annat sätt i sin skrivning instämt i
motionärernas syfte. Jag nöjer mig där-
för med att yrka bifall till utskottets
förslag i förhoppning att de i motioner-
na framförda synpunkterna icke måtte
glömmas bort under ärendets fortsatta
behandling inom departementet.

Om åtgärder för Aktiebolaget Radiotjänsts förstatligande

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Utskottet skriver i fråga om utbildningen av föreståndarinnor för ålderdomshem, att i varje fall när det gäller de större ålderdomshemmen kan inte någon så markerad förändring anses ha inträffat, att en decentralisering i syfte att öka utbildningskapaciteten för närvarande kan anses påkallad. Ja, det är väl riktigt att det inte har inträffat någon markerad förändring. Men hur är situationen? I Malmöhus län har bara 20 procent av föreståndarinnorna för ålderdomshemmen den utbildning som man kunde anse sig ha skäl att kräva. 80 procent har alltså inte sådan utbildning. Jag är väl medveten om att förhållandena vid de större ålderdomshemmen inte är sådana, att utbildningskapaciteten behöver höjas. Alla dessa som inte har tillräcklig kapacitet finns naturligtvis inte vid de större ålderdomshemmen, men åtskilliga av dem finns ändå vid rätt stora hem.

Vi har i en motion framhållit att det vore önskvärt att öka utbildningskapaciteten, men en annan sak är kanske ännu betydelsefullare, och det är att få denna utbildning decentraliserad. Den är nu förlagd enbart till Stockholm, och det har visat sig att det blir mycket få sökande från trakter som ligger långt borta från Stockholm. Vi har därför framhållit att det vore önskvärt med en decentralisering av utbildningen av föreståndarinnor för ålderdomshem och påpekat att det finns en organisation som skulle kunna ta hand om detta.

Utskottet har i det avseendet i någon mån gått oss till mötes. Utskottet säger nämligen att det inte finns något hinder att förlägga kurser till annan plats än Stockholm. Vi får väl vara belåtna med det, men jag vill understryka att det är väsentligt och betydelsefullt att det också ordnas på detta sätt. Det var närmast den saken, herr talman, som gjorde att jag tog till orda — jag ville understryka den meningen i utskottets betänkande. För att de många gånger välbyggda ålderdomshem med goda personalbostäder o. s. v., som vi har, skall komma till full nytta är det av betydelse att vi har väl

utbildade föreståndarinnor för dessa hem. Särskilt för oss som bor i periferien är det långt till utbildningskurserna, och därför är det hos oss inte som det skall vara.

Herr talman! Jag har bara velat anföra dessa synpunkter och har inget yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 171, i anledning av väckta motioner angående bidrag av automobilskattemedel till kommun för anordnande av vägbelysning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om åtgärder för Aktiebolaget Radiotjänsts förstatligande

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 172, i anledning av väckta motioner om åtgärder för Aktiebolaget Radiotjänsts förstatligande.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Öhman* m. fl. (I: 184) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* m. fl. (II: 252), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag till åtgärder för Aktiebolaget Radiotjänsts förstatligande på sätt som i motionerna föreslagits.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 184 och II: 252 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Olika former inom samhällsbyggnaden upplöses och försvinner, andra ändras för att bättre passa samhällsutvecklingen, och nya former skapas för anpassning till nya tidsskeden. Ett undantag från denna regel synes dock AB Radiotjänst — numera Sveriges

Interpellation om utredning ang. trafikolyckan vid Haga norra grindar

Radio AB — utgöra, nämligen beträffande äganderätten. Enligt det yttrande som avgivits av televerket och Radiotjänst, och som utskottet i föreliggande ärende stöder sitt avstyrkande av motionerna på, är allt bra som det är. Vi har i ett par likalydande motioner i första och andra kammaren fäst uppmärksamheten på radions och televisionens opinionsbildande karaktär. Denna opinionsbildning utövas av monopolföretaget Radiotjänst.

Beträffande den ekonomiska frågan vill jag bara hänvisa till den debatt som fördes under värriksdagen när frågan om höjda radiolicenser behandlades. Även om beslut i denna fråga redan fattats kan jag inte underlåta att understryka det faktum, att gamla människor av sina knappa pensioner skall vara med att finansiera investeringar som under lång tid framåt skall betjäna radion. Om radioverksamheten förstatligades skulle den kunna planeras bättre än nu både ekonomiskt och i vad rör kontrollen över det sätt på vilket verksamheten i sin helhet handhas.

Frågan om invändningsfria program har ytterligare aktualiserats under hösten genom de radiodebatter som fördes i samband med folkomröstningen om lagfäst tjänstepension. Här favoriserades vissa partier framför andra. Det parti som jag själv tillhör utestängdes helt från radiodebatterna, oaktat partiet helhjärtat stödde en lagfäst tjänstepension. Högern och folkpartiet däremot fick inte bara ställa upp talare för sin gemensamma arbetsgivarlinje utan gynnades även med flera tal.

Den gren av opinionsverksamheten, som även sammankopplats med annan verksamhet, som t. ex. skolundervisning genom radio och väderleksunderrättelser m. m., vilken verksamhet går vid sidan om den opinionsbildande verksamheten, anser vi i framtiden helt böra bestridas av statsmedel och inte av licensmedel. Vi anser således att det principbeslut, som fattades av 1947 års riksdag, fortfarande bör vara riktningsgivande för den framtida finansieringen, och i anslutning härtill bör också den självfinansiering

som beslutades av värriksdagen omprövas.

Angående radioprogrammens innehåll hyser vi den uppfattningen, att programmen mer än nu bör anknytas till arbetar- och folkrörelserna. Genom en sådan omläggning och anknytning till dessa rörelser skulle radioprogrammens standard höjas och anpassas till lyssnarmajoritetens önskan. Radion skulle även genom en sådan anpassning till folkrörelserna kunna bli ett medel för utbyte av kulturella förbindelser och erfarenheter nationerna emellan och på så sätt även bli ett organ för fred och samförstånd mellan folken.

Herr talman! I anslutning till denna korta motivering hemställer jag om bifall till yrkandet i motionerna i ärendet.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Då de här föreliggande motionerna har aktualiserat en hel del frågor, som redan har varit aktuella under den senaste tiden, finns det inte någon större anledning att ta upp en sakdebatt om desamma. Beträffande många väsentliga punkter, som har andragits i motionerna, har riksdagen fattat beslut så sent som 1956 och 1957. Det finns därför inte någon anledning till ytterligare diskussion på denna punkt.

Jag ber, herr talman, att med hänvisning till vad utskottet har anfört i sitt utlåtande få yrka bifall till detsamma.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Interpellation om utredning ang. trafikolyckan vid Haga norra grindar

Herr EDSTRÖM (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Trafikolycksfallen är svåra och talrika. Trafiksäkerhetsfrå-

Interpellation om effektivare trafikundervisning i skolorna m. m.

gorna har blivit alltmer aktuella. De senaste dagarnas händelser har accentuerat detta.

Sistlidna lördag, den 30 november 1957, skedde en svår trafikolycka vid Haga Norra grindar, varvid sex ungdomar omedelbart dödades och den sjunde avled tre dagar därefter i sviter av olyckshändelsen. Polisutredningen har visat, att den 18-årige yngling, som framförde olycksbilen med mycket hög hastighet, dagen innan fått sitt körkort, att olycksbilen var en Oldsmobile med automatisk växel, som föraren sannolikt icke var förtrogen med, och att den utlösande faktorn sannolikt varit sladdning på den hala vägen och störande av den sladdande bilens färdriktning genom stöt mot kantstenen.

Vid trafikolycksfall brukar tre faktorer vara medverkande: 1) människan, 2) fordonet och 3) vägen. Här föreliggande olyckshändelse är ett tyfally, där mycket talar för att alla tre faktorerna medverkat. Man har i pressen talat mycket om pojken, som fått sitt nya körkort och kört med alltför hög hastighet; man har talat mindre om de automatväxlade bilarnas svaghet att vara svårmanövrerbara i halt väglag, då motorns bromsande förmåga sämre kan utnyttjas, och man har minst talat om den här sannolikt utlösande faktorn, kantstenen. Hade den senare icke funnits, hade måhända olyckan aldrig inträffat.

Från skilda håll, särskilt från läkarhåll, har under senare tid eftertryckligen framhållits behovet av vetenskaplig trafik säkerhetsforskning, genom vilken man hoppas främst kunna i större utsträckning förebygga olyckshändelser. Nordisk kirurgisk förenings undersökning över persontrafikskador, som behandlats i de nordiska länderna under sista åren, offentliggjordes i maj 1957. Denna visar tydligt detta. Kantstens betydelse i trafikolycksfallssammanhang ansågs bl. a. bättre böra klarläggas. I september 1957 fick Kungl. Maj:t från statens trafik säkerhetsråd, statens medicinska forskningsråd, statens naturvetenskapliga forskningsråd, statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd och statens tekniska forskningsråd en fram-

ställning om att proposition måtte föreläggas 1958 års riksdag om ett anslag på 2 miljoner kronor för trafik säkerhetsforskning. Konferenser i Göteborg och Lund under senaste tid mellan experter på trafik säkerhetsfrågor har understrukt vikten av att sådant forskningsarbete snarast och helst omedelbart igångsättes.

Just ett stort och komplicerat olycksfall som här ifrågasatt synes mig i detta sammanhang lämpligen böra utredas ej blott av polisen utan även på bredare vetenskaplig bas av experter med medicinsk, trafikteknisk, vägteknisk och fordonsteknisk skolning.

Jag tillåter mig erinra om att en dylik expertkommission från 1945 års trafik säkerhetskommitté 1947 tillsattes av Kungl. Maj:t för att utreda den svåra trafikolyckan söder om Edsvalla järnvägsstation den 14 oktober 1947, då 13 personer omkom.

I anslutning till vad jag sålunda anför vill jag till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta följande fråga:

Avser herr statsrådet att för allsidig och vetenskaplig utredning av trafikolyckshändelsen vid Haga Norra gindar den 30 november 1957 tillsätta en haverikommission, sammansatt av olika experter och med uppgift att söka åstadkomma möjligast djupgående analys och utredning av olyckans orsaker samt möjligheter att i framtiden förebygga olyckor av liknande art?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasatt fråga skulle framställas.

Interpellation om effektivare trafikundervisning i skolorna m. m.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr LUNDSTRÖM (fp), som anförde:

Herr talman! Olycksfall bland barn och ungdom är särskilt tragiska och inträffar beklagligtvis i en allmer stegrad omfattning. Särskild uppmärksamhet tilldrar sig barnolycksfallen i trafiken. Barnen utgör en särskilt utsatt trafikant-

Interpellation om effektivare trafikundervisning i skolorna m. m.

grupp, och vägtrafikförordningen inskräper också att motorförarna skall iakttaga särskild aktsamhet gentemot barn i trafiken.

Emellertid kan inte allt ansvar för inträffade barnolycksfall i trafiken övervältras på motorförarna. Också barnens uppträdande i trafiken och deras kunskaper om dess faror är en betydelsefull faktor i sammanhanget.

Dessa frågor har vid flera tillfällen uppmärksammats i riksdagen. Sålunda hemställde vissa motionärer vid 1954 års riksdag, att åtgärder måtte vidtagas för att stödja och effektivisera forsknings- och propagandaverksamhet rörande barnolycksfall i allmänhet. Motionen behandlades av allmänna beredningsutskottet som bl. a. inhämtade yttrande från skolöverstyrelsen. Skolöverstyrelsen fann det synnerligen angeläget, att allt som kunde göras för en begränsning av barnolycksfallen också blev utfört. Styrelsen hänvisade till att vissa åtgärder redan vidtagits i form av bl. a. utbildningskurser för lärare och polismän i trafikundervisningsfrågor. Utskottet fann för egen del, att motionärernas synpunkter voro värda det största beaktande och förordade en utredning i dessa frågor. Utredningen borde omfatta undersökning såväl av psykologiska som miljöbetingade faktorer. I utredningsuppdraget borde också ingå fråga om förbättrad statistik och intensifierad propagandaverksamhet. Riksdagen avlät sedermera en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning i enlighet med utskottets utlåtande.

Då någon sådan utredning emellertid icke blev tillsatt framfördes frågan ånyo i form av en motion till innevarande riksdags vårsession. Motionärerna fann det särskilt angeläget, att trafikolycksfallen bekämpades med tillgängliga resurser. I motionen framhölls, att den ökade trafikundervisningen vid stockholmskolorna sannolikt varit en starkt bidragande orsak till att en viss nedgång kunnat förmärkas i antalet barnolycksfall i trafiken inom stockholmsområdet. Motionärerna fann det därför angeläget att en ökad trafikundervisning kom till

stånd i våra skolor och yrkade, att trafikundervisningsfrågorna skulle utredas. Allmänna beredningsutskottet behandlade motionen och påpekade, att man redan år 1954 framhållit vikten av att barnolycksfallen uppmärksammades. Utskottet uttalade vidare, att med hänsyn till trafikens ökade omfattning »frågan om en förbättring av trafikundervisning bör ägnas stor omsorg». I detta hänseende ansåg man att undervisningen »skulle vinna avsevärt i effektivitet om en särskild heltidstjänst som trafikkon-sulent inrättades i skolöverstyrelsen . . .» Utskottet konstaterade också att någon utredning i anledning av riksdagens tidigare skrivelse ännu inte blivit tillsatt men tillade, att »utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning i föreliggande fråga och anser sig kunna förut-sätta att åtgärder i den av riksdagen angivna riktningen snart kommer att vidtagas. De i motionerna framförda spörsmålerna kan härvid förväntas komma under prövning.»

Barn- och ungdomsolycksfallen i trafiken tilldrar sig alltså stor uppmärksamhet. Det är givet, att trafikundervisning i skolorna i detta hänseende liksom i andra läroämnen inverkar på individens uppträdande och möjligheter senare i livet. Dålig trafikkultur tycks vara särskilt framträdande bland ungdomar i körkortsåldern. Det är därför önskvärt, att trafikundervisningen inte begränsas till lågstadiet utan utformas med hänsyn till att allt fler ungdomar i skolåldern uppträder som motorfordonsförare. En sålunda utvidgad trafikundervisning i skolan skulle sannolikt kunna åstadkomma en allmän förbättring av trafik-kulturen också på längre sikt.

Här må också erinras om vad 1953 års trafiksäkerhetsutredning anför i sitt betänkande, nämligen att »huvudvikten i trafiksäkerhetsarbetet» måste »läggas på att söka påverka den roll som människan spelar som olycksfaktor i trafiken». I frågor där det gäller att påverka det mänskliga handlandet bör man börja tidigt. Därför bör också en verkligt effektiv trafikundervisning i skolorna med det snaraste anordnas.

Interpellation ang. inrättande av en fast teaterscen i Norrland

Under hänvisning till det sagda får jag sålunda anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framställa följande fråga:

Kan det förväntas att den av 1954 års riksdag begärda utredningen rörande möjliga åtgärder för att stödja, utvidga och effektivisera forsknings- och propagandaverksamhet rörande barnolycksfallen blir tillsatt inom en nära framtid och att denna utredning särskilt prövar frågan om en effektivare trafikundervisning i skolorna?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Interpellation ang. inrättande av en fast teaterscen i Norrland

Herr SUNDIN (cp) fick nu ordet och yttrade:

Herr talman! Teaterturnéverksamheten i vårt land har under efterkrigstiden varit föremål för en omfattande expansion. Från att huvudsakligen ha utgått till större och medelstora orter har verksamheten trängt ut till de minsta orterna och till den rena landsbygden. Verksamheten har nått en omfattning, som för ett tiotal år sedan bedömdes såsom ouppnåelig. Detta oaktat anser många initierade bedömare, att det finns utrymme för ytterligare expansion.

Med denna stora expansion har emellertid följt vissa problem. I direktiven för 1955 års provinsteaterutredning framhöll dåvarande chefen för handelsdepartementet, att utredningen borde undersöka, om de anordningar som för närvarande finns för att tillgodose landsortens teaterintresse är de lämpligaste eller om verksamheten, som nu bedrivs genom flera företag, genom sammanslagningar, effektivare samverkan eller på annat sätt kan rationaliseras och förbilligas utan att landsbygdsbefolkningens berättigade anspråk på att få tillgång till god teaterkonst åsidosättes. Departementschefen framhöll även att en utväg synes vara att söka i högre grad än nu är fallet utnyttja de fasta stadsteatrarna — och, om så är

möjligt, vilket även torde böra undersökas, Operan och Dramaten — för verksamheten på landsbygden, varigenom en stor del av landsbygden i södra och mellersta Sverige skulle kunna få sitt teaterintresse tillgodosett.

En utveckling av teaterverksamheten till en på stadsteatrar baserad regional turnéverksamhet i enlighet med vad departementschefen uttalade i direktiven vore att hälsa med tillfredsställelse. Teaterlivet skulle få en fastare provinsial förankring, vilket skulle medföra möjligheter till ett utökad och fastare samarbete mellan folkrörelserna och teaterföretagen. Därigenom skulle med all sannolikhet ett större och fastare publikunderlag vinnas, vilket skulle vara till fördel ur bl. a. ekonomisk synpunkt. Ekonomiska fördelar torde också vinnas genom att stadsteatrarnas lokaliteter skulle kunna utnyttjas för repetitionsarbete och genom att den sammanlagda repetitions tiden i vissa fall — när samma föreställning uppföres på såväl moderscenen som i turnéverksamheten — skulle kunna avkortas. Även ur skådespelarnas synpunkt skulle avsevärda förbättringar inträda. Det oavbrutna resandet med ibland mycket långa dagsfärder, som är förknippat med nuvarande s. k. riksturnéer, skulle i stor utsträckning ersättas av kortare resor och restider och dessutom perioder, då vederbörande aktörer får sin verksamhet förlagd till moderscenen. Det får antagas, att detta skulle komma att underlätta skådespelarrekyteringen till turnéverksamheten, och sannolikt skulle det även medföra längre engagemangstider för skådespelarna, vilket skulle skapa bättre betingelser för en god konstnärlig kvalitet på verksamheten.

Det bör emellertid uppmärksammas, att denna möjlighet till en s. k. kretsteaterverksamhet, baserad på i huvudsak stadsteatrarna och deras ensembler, endast föreligger beträffande de södra och mellersta delarna av landet. Då Uppsala-Gävle stadsteater är den nordligast belägna fasta teaterinstitutionen, kan självfallet endast en mindre del av Norrland få sitt teaterbehov tillgodosett på detta sätt.

Interpellation ang. inrättande av en fast teaterscen i Norrland

Vad det gäller de övriga delarna av Norrland synes dock inte hinder i och för sig föreligga för en liknande uppläggning av teaterverksamheten, men självfallet fordras då att fasta teaterinstitutioner tillskapas även i denna del av landet. Vid 1956 års riksdag upptogs i motioner frågan om tillskapande av i första hand en fast teaterscen i Norrland. I sitt utlåtande över motionerna förutsatte statsutskottet, att Kungl. Maj:t skulle komma att komplettera direktiven för 1955 års provinsteaterutredning så, att den finge uppdrag att även utreda frågan om en fast teaterscen i Norrland utan någon åtgärd från riksdagens sida.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande frågor:

Har herr statsrådet för avsikt att komplettera direktiven för 1955 års provinsteaterutredning i enlighet med vad statsutskottet anfört i sitt utlåtande nr 45 år 1956?

Anser herr statsrådet det erforderligt, att ifrågavarande utredningsuppdrag givnes förtursrätt i förhållande till arbetet i övrigt, så att förslag om inrättande av i första hand en fast teaterscen i Norrland kan framläggas inom en nära framtid?

Även denna anhållan bifölles.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.18.

In fidem

G. H. Berggren